

Valtuustoaloitteeseen vastaaminen/ Unicefin lapsimyönteisen kunta-tunnuksen tavoittelemisen Kauhavan kaupungille

Elämänlaatulautakunta 01.06.2026 § 54
103/00.01.01.00/2025

Valmistelija

Sivistysjohtaja Jonna Heikkilä, 19.5.2026

Niina Järvinen ja kaksi muuta valtuutettua ovat jättäneet valtuustoaloitteen valtuuston kokouksessa 26.5.2025. Kaupunginhallitus on kokouksessaan 9.6.2025 § 158 antanut aloitteen valmisteltavaksi elämänlaatulautakunnalle, jonka on pyydettävä kasvatus- ja opetuslautakunnalta lausunto.

Valtuustoaloite koskee Unicefin lapsiystävällinen kunta – mallia, jonka avulla kunta voi edistää lapsen oikeuksien toteutumista mahdollisimman hyvin kunnan jokaisen lapsen arjessa. Lapsiystävällinen kunta – malli auttaa kuntia tekemään lasten hyvinvoinnin kannalta oikeita ratkaisuja arjen palveluissa ja kunnan hallinnossa. Valtuustoaloitteessa todetaan, että malli on kunnille maksuton, mutta se vaatii resursseja ja sitoutumista. Valtuustoaloitteessa esitetään, että Kauhava lähtee tavoittelemaan Unicefin Lapsimyönteinen kunta – tunnustusta.

Lapsiystävällinen kunta – malliin ei ole mahdollista hakea vuoden 2026 alusta, koska Unicef on käynnistänyt kehitystyön, jonka tavoitteena on mahdollistaa Lapsiystävällinen kunta – mallin laadukas toteutus ja luoda edellytykset uusien kuntien mukaan ottamiselle. Unicefin tavoitteena on, että hakukriteerit täyttävät kunnat voisivat aloittaa mallissa viimeistään vuoden 2027 alusta. Edellisenä hakuajankautena (20.3.-31.10.2025) Unicef sai yhdeksän kunnan hakemusta. Tämän hetken tieto Unicefin sivuilla on, että Unicef ei avaa hakua malliin vuonna 2026.

Valtuustoaloite sisältää ehdottomasti kannatettavaa asiaa, jossa lapsivaikutusten arviointi on olennainen tarkastelukohde päätöksen valmisteluvaiheessa sekä päätöksen jälkeisessä vaiheessa. On huomioitava, että lapsivaikutusten arviointi on laaja kokonaisuus ja koskee kunnan kaikkea päätöksentekoa, ei vain sivistyspalvelujen päätösprosesseja.

Kuntalaki 22§:ssä määritellään, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan, joista erilaiset kuulemistilaisuudet ja kyselyt ovat hyvinä esimerkkejä. Kuntalaki 26§:ssä todetaan, että kunnan on asetettava nuorisovaltuusto tai vastaava vaikuttajaryhmä, joka ottaa kantaa erityisesti nuorten elämää lähellä oleviin asioihin. Kauhavalla on monivuotiset hyvät perinteet nuorisovaltuuston aktiivisesta toiminnasta ja vaikuttamisesta.

Kuntalaki ei suoraan mainitse termiä ”lapsivaikutusten arviointi”, mutta käytännössä velvoittavuus syntyy kuntalain osallistamissäännöksestä, vaikutusten yleisestä velvoitteesta sekä lapsen oikeuksien sopimuksesta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että kunnan tulee arvioida päätösten vaikutuksia eri väestöryhmiin, joista lapset ovat keskeinen ryhmä. Lisäksi perustuslaki 6§ toteaa, että lapsella on oikeus tulla kuulluksi itseään koskevissa asioissa ja lapsia tulee kohdella yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa kehitystään vastaavasti. Näiden edellä mainittujen perusteiden yhteisvaikutus tekee lasten kuulemisesta käytännössä velvoitteen.

Unicefin Lapsiystävälliseen malliin hakeminen vaatii henkilöstöresurssia ja laajaa sitoutumista koordinaatioryhmältä. Lapsiystävällinen kunta – työhön kuuluu kuusi eri vaihetta, josta jokainen vaihe vaatii laajamittaista työstämistä.

Kehittämistyö alkaa UNICEFin vetämällä alkukoulutuksella kunnan Lapsiystävällinen kunta -koordinaatioryhmälle. Koulutuksen jälkeen koordinaatioryhmä tutustuu vielä lapsen oikeuksien teemapaketteihin. Alkukoulutuksen ja teemapakettien avulla tavoitteena on syventää tietoja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta. Koulutuksen tavoitteena on ymmärtää entistä paremmin, miten lapsen oikeudet näkyvät kunnan arjessa, hallinnossa ja päätöksenteossa ja miten jokainen voi omassa työssään edistää lasten oikeuksia ja hyvinvointia.

Ensimmäinen nykytilan kartoitus tehdään, kun kunta on aloittanut Lapsiystävällinen kunta -mallissa ja tutustunut lapsen oikeuksiin. Myöhemmin, kun kunta siirtyy seuraavalle kahden vuoden mittaiselle toimintasuunnitelmakaudelle Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen myöntämisen jälkeen, nykytilan kartoitukseen tehdään päivitys. Kunnan siirtyessä neljän vuoden mittaiselle toimintasuunnitelmakaudelle tai alumnimalliin nykytilan kartoitus tehdään uudelleen koko laajuudessaan. Nykytilan kartoituksella arvioidaan, millä osa-alueilla lapsen oikeudet toteutuvat jo hyvin sekä paikannetaan kehittämiskohteita. Kartoitus auttaa kuntaa tunnistamaan erityisesti katvealueita ja ongelmia lapsen oikeuksien toteutumisessa. Osana nykytilan kartoitusta kuullaan lasten ja nuorten näkemyksiä kunnan lapsiystävällisyydestä. Nykytilan kartoituksen perusteella kunta määrittelee, mitä tulee tehdä, jotta lapsen oikeudet toteutuisivat kunnassa mahdollisimman hyvin. Kartoituksen tulosten pohjalta kunta asettaa tavoitteet Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyölleen ja valitsee konkreettiset toimenpiteet toimintasuunnitelmaansa.

Nykytilan kartoitus koostuu kahdesta osa-alueesta:

- lasten näkemysten keräämisestä
- prosessi- ja tulosindikaattoreiden tarkastelusta

Kehittämistyön tavoitteet ja toimenpiteet seuraaville kahdelle tai neljälle vuodelle. Tavoitteet pohjautuvat nykytilan kartoituksen tai sen päivityksen tuloksiin. Toimintasuunnitelma ohjaa Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä kunnassa.

Toimintasuunnitelma sisältää Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön tavoitteet ja toimenpiteet. Toimintasuunnitelma tehdään aina seuraavan Lapsiystävällinen kunta -syklin mittaiseksi eli aluksi noin kahdeksi ja myöhemmin neljäksi vuodeksi.

Onnistumisen kannalta on keskeistä, että tavoitteet ja toimenpiteet mielletään koko kunnan yhteiseksi asiaksi. Kehittämistyön ei tule olla vain yhden toimialan tai yhden ihmisen varassa.

Toimintasuunnitelman laadinnassa on tärkeä tunnistaa ja tuoda näkyviin sen riippuvuudet ja yhteydet kunnan laajempaan kehittämiseen ja kuntastrategiaan.

UNICEF kulkee kunnan rinnalla koko Lapsiystävällinen kunta -prosessin ajan. Seurantatapaamisissa kunta ja UNICEF tarkastelevat yhdessä kehittämistyön etenemistä. Arviointitapaamisessa käydään läpi työn

tulokset. Onnistunut työ palkitaan Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksella. Tunnustuksen jälkeen Lapsiystävällinen kunta -työ kunnassa jatkuu.

Kun kunta on toteuttanut Lapsiystävällinen kunta -mallin mukaisesti kolme toimintasuunnitelmakautta ja saanut kolme Lapsiystävällinen kunta -tunnustusta, voi kunta hakeutua mukaan Lapsiystävällinen kunta -alumniksi.

Lapsiystävällinen kunta -alumnityössä kunnioitetaan ja edistetään lapsen oikeuksia sekä sitoudutaan alumnimallin pääperiaatteisiin, jotka perustuvat kansainvälisen lapsiystävällinen kunta -mallin periaatteisiin. Näin varmistetaan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeudet, lasten osallisuus ja tulokset lapsille.

Alumnimallissa kunta tekee normaaliin tapaan nykytilan kartoituksen prosessi-indikaattoriarvioineen ja lasten kuulemisineen, mutta näistä nousseita kehityskohteita ei enää lähdetä edistämään erillisellä toimintasuunnitelmalla vaan ne nivotaan osaksi kunnan normaaleja rakenteita.

UNICEF jatkaa kunnan tukemista lapsen oikeuksien edistämiseksi ja valvoo niiden toteutumista vaalikausittain.

Koordinaatioryhmän kokoonpano on määritelty kunnan ja Suomen UNICEFin välisessä sitoumuksessa: "Kunnan tulee varmistaa, että sen Lapsiystävällinen kunta -koordinaatioryhmässä ovat edustettuina kunnan kaikki eri toimialat ja keskeiset toimijat, kunnan luottamushenkilöt sekä kunnan viestintä. Lisäksi ryhmässä tulee olla lasten ja nuorten edustaja tai edustajia. Kunnan tulee kutsua mukaan koordinaatioryhmään myös tarvittavat kunnan ulkopuoliset keskeiset toimijat, kuten hyvinvointialueen työntekijä ja luottamushenkilö. Mukaan kutsutaan myös muita aktiivisia toimijoita, jotka edistävät lapsen oikeuksia kunnassa, kuten kolmannen ja neljännen sektorin edustajia ja/tai elinkeinoelämän edustajia." Koordinaatioryhmän voi nivota osaksi esim. hyvinvointiryhmää.

Lapset ovat kuntalaisia siinä missä aikuisetkin. Kaupunkikehityksen päätöksillä luodaan lapsuuden maisemaa ja elinympäristöä kaikille kunnan asukkaille. Kaavoitus ja rakentaminen vaikuttavat lasten elinympäristöön ja täten myös lasten oikeuteen vapaa-aikaan, leikkiin, luontoon ja liikkumiseen. Lapsilla on oikeus tulla kuulluksi omaan elämäänsä liittyvissä asioissa.

Kunnan ja Suomen UNICEFin väliseen sitoumukseen on kirjattu tietoa Lapsiystävällinen kunta -koordinaattorista ja hänen työlleen varattavista resursseista. Oleellista on myös Lapsiystävällinen kunta -koordinaatioryhmän työpanos. Koordinaattori ja koordinaatioryhmä vastaavat yhdessä mallin toteutumisen toimeenpanosta, seurannasta ja arvioinnista. Hakemuksen liitteeksi vaaditaan kaupunginhallituksen päätös hakemisesta malliin.

UNICEF ei edellytä, että mallissa mukana olevissa kunnissa on koordinaattorilla 100 % työaika koordinoitavien tehtävien. Joissain nykyisissä yhteistyökunnissamme näin on, ja se on ollut näille kunnille hyvä ja toimiva ratkaisu. Keskimäärin koordinaattorille varattu työpanos on kunnissa tällä hetkellä noin 30–60 %. Isoissa kunnissa on useita koordinaattoreita. Minimissään koordinaattorilla tulisi olla 30 %:n työaika varattuna Lapsiystävällinen kunta -työhön, koska mallin työvaiheiden edistäminen vaatii aktiivista työtä ja tukee koko kuntaa. Tämä %-osuus määräytyy aina kunnan tilanteen mukaan riippuen monesta asiasta. Oleellista on, että kunnan ja Suomen UNICEFin välisessä sitoumuksessa määritellyt toimintaedellytykset koordinaattorille täyttyvät.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Kauhavan kaupungin on mahdollista hakea malliin mukaan, mikäli koordinaattorin työpanos on riittävä sekä koordinaatioryhmän resurssointi on kartoitettu. Tällä hetkellä mallin haku ei ole auki, joten niiltä osin on seurattava haun avautumista.

On myös todettava, että lapsivaikutusten malleja (LAVA) on tarjolla muitakin ja kuntien ja hyvinvointialueen kanssa tehtävä yhteistyö mahdollistaa myös oman mallin luomisen.

Esittelijä	Sivistysjohtaja Jonna Heikkilä
Päätösehdotus	Elämänlaatulautakunta päättää hyväksyä valtuustoaloitteen lausuntonaan sekä päättää pyytää kasvatus – ja opetuslautakunnalta lausunnon valtuustoaloitteesta.
Päätös	Elämänlaatulautakunta hyväksyi yksimielisesti sivistysjohtajan päätösehdotuksen.
Lisätietoja	Sivistysjohtaja Jonna Heikkilä, puh. 044 4834 805, etunimi.sukunimi@kauhava.fi

---